

نقش بانوان در ایجاد امنیت اجتماعی با تکیه بر حجاب و عفاف

سیده مریم مرتضوی *

چکیده

امنیت اجتماعی فراغت همگانی از تهدیدی است که کردار غیرقانونی دولت، افراد یا گروهی در تمام یا بخشی از جامعه پدید می آورد، حجاب پوشش زنان در مقابل بیگانه و عفت حالت نفسانی است که مانع تسلط شهوت بر انسان می شود. امنیت اجتماعی ابعاد مختلفی دارد و شامل امنیت هویتی، امنیت روانی، امنیت فرهنگی و است که با بحث حجاب و عفاف رابطه ی تنگاتنگی دارد. بانوان می توانند با ترویج و تشویق جوانان به ویژه بانوان به رعایت حجاب و عفاف در ایجاد امنیت اجتماعی نقش مهمی ایفا نمایند که شناخت این نقش آفرینی می تواند در ایفای هرچه بهتر آن مؤثر باشد و در جهت دفاع از هویت جامعه ی بانوان شیعه گام مؤثری بردارند. این مقاله با هدف بررسی نقش بانوان در ایجاد امنیت اجتماعی با تأکید بر حجاب و عفاف به روش کتابخانه ای نوشته شده است. بانوان می توانند در ایجاد امنیت اجتماعی با؛ ترویج سبک زندگی و فرهنگ اسلامی، حضور قاعده مند و بدون جلب توجه در اجتماع، ارائه الگوهای عملی حجاب و عفاف به نسل جوان، بهره گیری از هنر و رسانه ها و انتقال مفاهیم حجاب با روش های هنرمندانه، نهادینه کردن فرهنگ حجاب و عفاف در جامعه، بیان فلسفه حجاب و لزوم عفت و نقش داشته باشند.

واژگان کلیدی: امنیت اجتماعی، بانوان، حجاب، عفاف.

* طلبه سطح دو، حوزه ی علمیه صدیقه ی طاهره (سلام الله علیها).

مقدمه

باورها و رفتارهای مردان و زنان جامعه در امنیت اجتماعی آن تاثیرگذار است. بانوان به دلیل نقش و جایگاه که در خانواده و جامعه دارند، می توانند در ایجاد مؤلفه های امنیت اجتماعی در جامعه نقش مهمی ایفا کنند. امنیت اجتماعی ابعاد مختلفی دارد و شامل امنیت هویتی، امنیت روانی، امنیت فرهنگی و می شود که این ابعاد با بحث حجاب و عفاف رابطه ی تنگاتنگ و عمیقی دارد.

رعایت حجاب و عفاف از هویت اسلامی و شیعی جامعه دفاع می کند، با جلوگیری از شایع شدن فحشا و منکرات و انواع فسادها و بی بند و باری های جنسی باعث ایجاد امنیت روانی در جامعه و با ترویج سبک زندگی پاک اسلامی و فرهنگ ناب اسلامی باعث ایجاد امنیت فرهنگی در جامعه می شود. بانوان می توانند با تبلیغ و ترویج و تشویق به رعایت حجاب و عفاف در ایجاد امنیت اجتماعی نقش مهمی ایفا نمایند که شناخت این نقش آفرینی می تواند در ایفای هرچه بهتر آن مؤثر باشد.

ضروری است که بانوان به نقش و جایگاه خود در ایجاد مؤلفه های امنیت اجتماعی به خوبی واقف بوده و به آن آگاهی داشته باشند تا به این وسیله بتوانند در جهت ایجاد و بهبود امنیت اجتماعی و دفاع از هویت جامعه ی بانوان مسلمان و شیعه و ترویج و تشویق جوانان به خصوص بانوان به حجاب و عفاف گام مؤثری بردارند.

این مقاله با هدف بررسی و تحلیل نقش بانوان در ایجاد امنیت اجتماعی با تأکید بر حجاب و عفاف به روش مطالعات کتابخانه ای نگاشته شده است. امید آنکه بتواند در آشنایی بانوان با این نقش خطیر خود مفید واقع شود.

۱- مفهوم شناسی

۱-۱- امنیت

در تعریف لغوی «امن» «فراهِیدی» از لغت شناسان بزرگ، امن را به معنی ضد خوف می‌گیرد^۱ و ابن منظور نیز در لسان العرب بر همین معنا تأکید داشته می‌گوید «الأمن ضد الخوف»؛^۲ امن واژه‌ای است که در قرآن کریم کاربر فراوانی دارد راغب اصفهانی در تعریف این واژه می‌نویسد: «در اصل آرامش خاطر و آرامش نفس و از بین رفتن بیم و هراس است»^۳

۱-۲- امنیت اجتماعی

«امنیت اجتماعی شخص به معنی امنیت جان، مال، آبرو و موقعیت اجتماعی شخص از جانب عوامل اجتماعی می‌باشد. یعنی از جانب افراد دیگر، سایر گروه‌ها و حکومت و قانون جان، مال و آبرو و موقعیت اجتماعی فرد مورد تهدید و خطر قرار نگیرد. بدین ترتیب امنیت اجتماعی حالت فراغت همگانی از تهدیدی است که کردار غیر قانونی دولت یا دستگاهی، یا فردی، یا گروهی در تمام بخش از جامعه پدید می‌آورد»^۴.

۱-۳- حجاب

حجاب در لغت به معنی پوشش، پرده، منع و آنچه میان دو چیز قرار دارد آمده است.^۵ در عربی به آبروی به علت اینکه به عنوان مانعی برای ورود مستقیم نور آفتاب به چشم عمل می‌کند حجاب می‌گویند و همچنین به دربان از این جهت که مانع ورود افراد می‌شود جاجب می‌گویند.^۶ و در

۱ - فراهِیدی، کتاب العین، ج ۱، ص ۵۳

۲ - ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۱، ص ۱۳۶

۳ - راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات الفاظ قرآن، ج ۱، صص ۲۰۵-۲۰۸

۴ - اخوان کاظمی، بهرام، امنیت در نظام سیاسی اسلام، ص ۱۵

۵ - انوری، حسن، فرهنگ سخن، ص ۲۲۶۸.

۶ - ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۱، ص ۲۹۸ و ۲۹۹.

اصطلاح فقهی به پوشش زنان در مقابل بیگانه حجاب می‌گویند هر چند در کتب فقهی برای بیان این منظور از واژه «ستر» استفاده می‌کنند.^۱

۴-۱- عفاف

عفاف کلمه‌ای عربی است که همراه فرهنگ اسلامی وارد زبان فارسی شده است. عفاف را به خودنگهداری و بازداشتن نفس از محرمات معنا کرده‌اند. راغب اصفهانی عفت را این‌گونه تعریف می‌کند: «عفت حالت نفسانی است که مانع تسلط شهوت بر انسان می‌شود و انسان عفیف کسی است که با تمرین و تلاش مستمر و پیروزی بر شهوت، به این حالت دست یافته باشد»^۲

۲- ابعاد امنیت اجتماعی

امنیت اجتماعی ابعاد مختلفی دارد مانند:

۱-۲- امنیت هویتی

امنیت هویت را می‌توان «فراغت، رهایی از تهدید و فقدان نگرانی درخصوص حفظ و تداوم ارزش‌ها، باورها، عقاید، خاطرات جمعی، میراث ادبی، تاریخ و زبان مشترک» تعریف کرد. به عبارتی امنیت هویت را می‌توان به صورت امنیت هویتی درک کرد، به گونه‌ای که پایداری و تداوم سنت‌ها، فرهنگ، مذهب، ارزش‌ها، اخلاقیات، آداب و رسوم مد نظر باشد.^۳

۲-۲- امنیت روانی

امنیت روحی و روانی گاه به معنای «حالتی که در آن ارضای احتیاجات و خواسته‌های شخص انجام می‌یابد» است و گاهی هم به «احساس ارزش شخصی، اطمینان خاطر، اعتماد به نفس و

۱ - مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، ص ۷۹.

۲ - راغب اصفهانی، المفردات فی غریب القرآن، تحقیق سید محمد کیلانی، ص ۳۳۹.

۳ - شیپان، مایکل، امنیت بین الملل، ترجمه سید جلال دهقانی فیروزآبادی، ص ۱۰۸

پذیرش از طرف گروه» معنا شده است.^۱ به عبارتی امنیت روحی و روانی همانا حالت اطمینان و عدم ترس و احساس اعتماد جهت تأمین نیازهای اساسی فردی است. امنیت روحی نیاز و یا انگیزه‌های اساسی از انگیزه‌های تمام موجودات زنده به شکل عام و انسان به شکل خاص می‌باشد.

۳-۲- امنیت فرهنگی

امنیت فرهنگی به معنای توانایی حفظ و دفاع از ارزش‌ها، ایده‌ها، هویت و به طور کلی فرهنگ خاص یک جامعه می‌باشد. به گونه‌ای که این شاکله تشکیل دهنده ساختار فرهنگی ملی یک کشور در داخل سیستم دولت- ملت و متمایز کننده ملت یک کشور از کشور دیگر است.^۲

امنیت فرهنگی مهم ترین بعد امنیت ملی یک کشور است و تهدیدات فرهنگی هر کشور از پیچیده‌ترین اشکال تهدید علیه امنیت ملی است. امنیت فرهنگی در در ذیل موضوع امنیت ملی کشورها قرار دارد. تأکید بر عناصر فرهنگی و ارزشی امنیت ملی کشورها، با تعاریف از امنیت ملی تناسب دارد. به عبارتی می‌توان امنیت فرهنگی را شرایطی دانست که طی آن یک ملت بتواند ضمن حفظ هویت فرهنگی خود و بدون برخورد با موانع بشری، مسیر تکاملی خود را طی نماید.^۳

۳- نقش آفرینی بانوان در ایجاد امنیت اجتماعی

۳-۱- ترویج سبک زندگی پاک اسلامی و فرهنگ ناب اسلامی

سبک زندگی اسلامی یعنی روش، منش و زندگی هر فرد، براساس قواعد، الگوها، قالب‌ها و ملاک‌های اسلامی و بر اساس آنچه اسلام گفته و خواسته است باشد^۴ سبک زندگی شامل اعتقادات، سلیقه‌ها، ارزش‌ها و هنجارهایی است که در زندگی روزمره به کار می‌رود. هر مکتبی،

۱ - شعاری نژاد، علی اکبر، فرهنگ علوم رفتاری، ص ۳۹۵.

۲ - حسن زاده، مصطفی، جهانی شدن و امنیت فرهنگی، روزنامه رسالت ۱۳۸۹/۳/۳۱.

۳ - نائینی، محمد علی، امنیت فرهنگی، نظریه‌ها و رویکردها، ص ۲۶.

۴ - شریعت پناه، عباس، قواعد و الگوها در سبک زندگی اسلام، ص ۵۵.

هنجار اجتماعی قبول می کنند و این واقعیت اجتماعی ساخته شده، توسط خود آن اجتماع به رفتارهای اجتماعی آنها جهت می دهد.^۱

بانوان باید با تعاملات خود با افراد جامعه پدیده حجاب را با رفتار و گفتار خود فرهنگ سازی نمایند و برداشت ها و تصورات غلط را اصلاح کنند و در جهت دهی به رفتار بانوان در زمینه رعایت حجاب نقش مؤثری داشته باشند. حجاب از مؤثرترین راه ها در جهت تأمین امنیت فرهنگی، تقویت بنیان های فکری جامعه است، امنیت فرهنگی در جامعه تأمین نمی شود مگر این که آگاهی ها افزایش یابد و انسان از چنان رشدی برخوردار شود که موج های مخرب فرهنگی نتواند ذهن آنها را از بین ببرد.^۲

۱ - مختاریان پور، مجید، اسدالله گنجعلی، نهادی سازی عفاف و حجاب در جامعه، رویکرد فرایندی، ص ۱۲۱-۱۲۰

۲ - تقوی، سید رضا، تاملات فرهنگی، ص ۳۸

نتیجه گیری

امنیت اجتماعی فراغت همگانی از تهدیدی است که کردار غیر قانونی دولت یا دستگاهی، یا فردی، یا گروهی در تمام بخشی از جامعه پدید می آورد. حجاب پوشش زنان در مقابل بیگانه و عفت حالت نفسانی است که مانع تسلط شهوت بر انسان می شود.

امنیت اجتماعی ابعاد مختلفی دارد و امنیت هویت یعنی نبود تهدید و نگرانی برای حفظ و تداوم ارزش ها، باورها، میراث ادبی، تاریخ و زبان مشترک؛ امنیت روانی به معنی اطمینان و عدم ترس و احساس اعتماد برای تأمین نیازهای اساسی؛ امنیت فرهنگی به معنای توانایی حفظ و دفاع از ارزش ها، ایده ها، هویت و به طور کلی فرهنگ خاص یک جامعه را شامل می شود.

بانوان در ایجاد امنیت اجتماعی در جامعه می توانند نقش آفرینی مؤثری داشته باشند با ترویج سبک زندگی پاک اسلامی و فرهنگ ناب اسلامی بر اساس قواعد، الگوها، قالب ها و ملاک های اسلامی و پاسخ به شبهات موجود در مراکز علمی و اداری؛ حضور قاعده مند و بدون جلب توجه در اجتماع و بیان مزایای حجاب و عفاف برای جوانان به خصوص بانوان؛ ارائه الگوهای عملی حجاب و عفاف به نسل جوان و تعریف اسلامی از پوشش و رفتار صحیح؛ بهره گیری از هنر و رسانه ها برای نشان دادن هویت زن مسلمان شیعه و انتقال مفاهیم حجاب با روش های هنرمندانه؛ نهادینه کردن فرهنگ حجاب و عفاف در جامعه به شکل منظم و بادوام؛ بیان شفاف و روشن فلسفه حجاب و علت لزوم عفت و ضررهای جبران ناپذیر بی حجابی؛ امر به معروف و نهی از منکر درست به افراد بدحجاب؛ فرهنگ سازی حجاب در جامعه و اصلاح برداشت ها و تصورات غلط درباره حجاب.

حجاب از مؤثرترین راه ها در جهت تأمین امنیت فرهنگی، هویتی، روانی و حتی سیاسی و تقویت بنیان های فکری و دینی جامعه است.

فهرست منابع

* قرآن کریم.

۱. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، بیروت دارالصار ۱۴۱۴.
۲. احمدوند، خلیل الله، نقش امر به معروف و نهی از منکر در امنیت جامعه از منظر فقهی، فصلنامه بین المللی قانون یار، License Number: ۷۸۸۶۴ Article Cod: ۲۰۲۱S۵D۱۷SH۹۹۱۹۵۹ ISSN-P: ۲۵۳۸-۳۷۰۱.
۳. اخوان کاظمی، بهرام، امنیت در نظام سیاسی اسلام، تهران، کانون اندیشه‌ی جوان، دوم، ۱۳۸۶.
۴. انوری، حسن، فرهنگ بزرگ سخن، سخن، اول، ۱۳۸۱.
۵. بیانات رهبری در دیوار مردم تهران، ۱۳۸۸.
۶. پاک نیا، عبدالکریم، راه های گسترش فرهنگ عفاف و حجاب در جامعه، ره توشه راهیان نور، ویژه رمضان ۱۳۹۶.
۷. تقوی، سید رضا، تاملات فرهنگی، نشر نخیل، ۱۳۸۵.
۸. حسن زاده، مصطفی، جهانی شدن و امنیت فرهنگی، روزنامه رسالت ۱۳۸۹/۳/۳۱.
۹. خمینی، روح الله، صحیفه امام، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۹.
۱۰. خوش باور، داوود، خوش باور، فاطمه معصومه، بررسی و مطالعه فلسفه حجاب و تأثیر آن بر امنیت فردی و اجتماعی از منظر ثقلین، دومین جشنواره تألیفات علمی برتر علوم انسانی، جایزه ویژه علاوه طباطبایی.
۱۱. راغب اصفهانی، المفردات فی غریب القرآن، تحقیق سید محمد کیلانی، بی جا، کتابفروشی مرتضوی، ۱۳۶۲.

۱۲. رأفت، شفیقه، عملکرد رسانه ها (تلویزیون) در ترویج حجاب، فصلنامه علمی تخصصی مطالعات پژوهشی زنان، سال دوم، شماره دوم، بهار و تابستان، ۱۳۹۴.
۱۳. زادی، عبدالرضا و دیگران، روش قرآن در نهانینه سازی عفاف و حجاب، مطالعات راهبردی زنان، سال سیزدهم، شماره ۴۹، پاییز ۱۳۸۹.
۱۴. زرهانی، سید احمد، سبک زندگی، مجله پیوند، شماره ۹۳، ۱۳۹۳.
۱۵. سیاح ورگ، محمد و دیگران، امنیت فرهنگی، پیشگیری از آسیب های اجتماعی، سومین دوره همایش ملی هجوم خاموش.
۱۶. سیف الهی، سیف الله، مبانی جامعه شناسی اصول، مبانی وسایل اجتماعی، چاپ سوم، گناباد: مرنده، ۱۳۷۳.
۱۷. شریعت پناه، عباس، قواعد و الگوها در سبک زندگی اسلام، نشریه پیامدهای انقلاب، ۱۳۹۲.
۱۸. شعاری نژاد، علی اکبر، فرهنگ علوم رفتاری؛ تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۵.
۱۹. شیهان، مایکل، امنیت بین الملل، ترجمه سید جلال دهقانی فیروزآبادی، پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۸۸.
۲۰. فاضلی، محمد، مصرف و سبک زندگی، انتشارات صبح صادق، ۱۳۸۲.
۲۱. فراهیدی، خلیل بن احمد، کتاب العین، بیروت موسسه اعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۸ق.
۲۲. فیض، مجتبی، در آمدی بر سبک زندگی، ماهنامه معرفت، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، شماره ۱۸۵، ۱۳۹۲.
۲۳. کاشانی، محسن، محجه البیضا، تهران، فرهوش، اول، ۱۳۹۶.
۲۴. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۵.
۲۵. گلابی، سیاوش، اصول و مبانی جامعه شناسی، میترا، ۱۳۹۰.

۲۶. مختاریان پور، مجید، اسدالله گنجعلی، نهادی سازی عفاف و حجاب در جامعه، رویکرد فرایندی، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره چهارم، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۰.
۲۷. مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، تهران، انتشارات صدرا، چهل و دوم، ۱۳۷۴.
۲۸. مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، تهران، صدرا، ۱۳۹۱.
۲۹. نائینی، محمد علی، امنیت فرهنگی، نظریه ها و رویکردها، فصلنامه عملیات روانی، سال چهارم، شماره ۱۴، پاییز و زمستان ۱۳۸۵.
۳۰. نجفی، حسن، رهنما، اکبر، فرم‌هینی فراهانی، محسن، بررسی راهکارهای کاربردی سازی سبک زندگی اسلامی در نهاد خانواده، برگرفته از احادیث، پژوهشنامه تربیت تبلیغی، شماره ۱، ۱۳۹۲.
۳۱. نیکوکار، غلامحسین، خیری، علیرضا، تابان، محمد، صیدی فریده، تاثیر سبک زندگی اسلامی بر موفقیت تحصیلی، فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت اسلامی، شماره ۱، ۱۳۹۳.
۳۲. ولایتی، علی اکبر، فرهنگ و تمدن غرب؛ قم، دفتر نشر معارف، ۱۳۸۴.